

جستارهایی در

سلامت و بحران کووید-۱۹ در

جمهوری اسلامی ایران

به کوشش

دکتر محمد حسین نیک‌نام-دکتر فریدون عزیزی

مدیر پروژه: دکتر محسن جلالی

با همکاری:

محمدعلی خداوردیان

کریم شعبانی

طاهره فخمی عطاء

جستارهایی در سلامت و بحران کووید-۱۹ در جمهوری اسلامی ایران

تحقیق و تألیف: گروه مؤلفان

به کوشش: دکتر محمدحسین نیک‌نام و دکتر فریدون عزیزی

طرح جلد: محمدعلی خداوردیان

صفحه آرایشی: محمدعلی خداوردیان

ویراستار: دکتر محسن نوروزی نیا

انتشارات: طب و جامعه

تیراژ: ۲۰۰ جلد

نوبت چاپ: اول - بهار ۱۴۰۰

قیمت: ۱۱۰۰۰۰ تومان

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۷۲۲۲-۶۵-۲

تمامی حقوق اثر محفوظ است و تکثیر یا تولید مجدد آن کلاً و جزئاً به هر صورت (چاپ، کپی، صوت، تصویر و انتشار الکترونیکی) بدون اجازه مکتوب ناشر ممنوع است.

E-mail: med.academie@gmail.com

E-mail: tbojameh@gmail.com

Niknam, Mohammad Hossein

سرشناسه: نیک‌نام، محمدحسین، ۱۳۳۸ - . گردآورنده: ۱۹ در جمهوری اسلامی ایران / به کوشش محمدحسین عنوان و نام پدیدآور: جستارهایی در سلامت و بحران کووید-۱۹ در جمهوری اسلامی ایران / به کوشش محمدحسین نیک‌نام، فریدون عزیزی ؛ با همکاری محمدعلی خداوردیان، کریم شعبانی، طاهره فخمی عطاء ؛ مدیر پروژه محسن جلالی ؛ ویراستار محسن نوروزی نیا.
مشخصات نشر: تهران: طب و جامعه، ۱۴۰۰.
مشخصات ظاهری: ۷۸۰ ص.
شابک: 978-600-7222-65-2

وضعیت فهرست نویسی: فیپا

موضوع: کووید-۱۹ -- ایران - مقاله ها و خطابه ها؛ موضوع: COVID-19 (Disease) -- Iran -- *Addresses, essays, lectures
موضوع: کروناویروس ها -- ایران - مقاله ها و خطابه ها؛ موضوع: Coronaviruses -- Iran -- *Addresses, essays, lectures
موضوع: بیماری های واگیر -- ایران - مقاله ها و خطابه ها؛ موضوع: Communicable diseases -- Iran -- *Addresses, essays, lectures

موضوع: مدیریت بحران -- ایران - مقاله ها و خطابه ها؛ موضوع: Crisis management -- Iran -- *Addresses, essays, lectures
موضوع: جنبه های اجتماعی - ایران؛ موضوع: Health -- Social aspects -- *Addresses, essays, lectures
موضوع: بهداشت همگانی - ایران؛ موضوع: Public health -- Iran -- *Addresses, essays, lectures

Iran؛ موضوع: بهداشت همگانی - ایران؛ موضوع: Public health -- Iran -- *Addresses, essays, lectures
شناسه افزوده: عزیزی، فریدون، ۱۳۲۱ - . گردآورنده: شناسه افزوده: Azizi, Fereidoon؛ شناسه افزوده: خداوردیان، محمدعلی، ۱۳۶۱ - . گردآورنده: شناسه افزوده: شعبانی، کریم، ۱۳۵۵ - . گردآورنده: شناسه افزوده: Shabani, Karim؛ شناسه افزوده: فخمی عطاء، طاهره، ۱۳۵۲ - . گردآورنده: شناسه افزوده: جلالی، محسن

رده بندی کنگره: ۳۹۹QR

رده بندی دیویی: ۲۵۶/۵۷۹

شماره کتابشناسی ملی: ۷۵۹۵۴۱۹

فهرست

۱۰.....	بحران کرونا.....	دکتر محمدحسین نیک‌نام و همکاران
۳۴.....	کرونا و علم پزشکی در ایران.....	دکتر علی اکبر حقدوست و همکاران
۵۲.....	مدیریت کووید-۱۹ در ایران.....	دکتر علیرضا زالی
۶۱.....	جهانگیری کووید-۱۹ و توسعه پایدار سلامت در جهان.....	دکتر امیرحسین تکمان و همکار
۹۶.....	اپیدمیولوژی کووید-۱۹.....	دکتر حمید سوری
۱۲۳.....	جهانگیری کووید-۱۹ فرصتی برای اصلاح نظام سلامت.....	دکتر کامران باقری لنکرانی
۱۳۴.....	مدیریت بیمارستانی و بحران کرونا در ایران.....	دکتر علی اکبر ولایتی و همکاران
۱۶۲.....	فضیلت‌های تازه دانشگاه در عصر کرونا.....	دکتر عباسعلی کریمی
۱۷۰.....	پرستاری در همه‌گیری کرونا: چالش‌ها و اقدامات.....	دکتر علی اکبر ولایتی و همکاران
۲۰۱.....	تریلوژی تئوری پزشکی آینده، فناوری و پساکرونا.....	دکتر ایرج نبی پور
۲۳۲.....	آموزش دانشجویان بین المللی در دوران کرونا: با مثالی از نوآوری در دانشگاه علوم پزشکی تهران.....	دکتر رامین کردی و همکار

- آموزش مجازی: فرصت‌ها و چالش‌ها ۲۴۹
- دکتر میترا قریب
- استفاده از فناوری دیجیتال در دوره کرونا ۲۶۷
- دکتر میترا ذوالفقاری
- آموزش مجازی در علوم پزشکی، ضرورت بازنگری در دوره پسا کرونا ۲۸۱
- دکتر ریتا مجتهدزاده
- فناوری‌های نوین، مسیر پیش روی آموزش مجازی در دوران پسا کرونا ۳۰۶
- دکتر آیین محمدی
- وضعیت آموزش مجازی در دانشگاه‌های علوم پزشکی ایران ۳۲۷
- دکتر سید ناصر استاد و همکار
- ادغام آموزش پزشکی و بهداشت: تأثیر گذاری در شرایط اپیدمی کرونا ۳۴۳
- دکتر بهرام عین الهی و همکاران
- بازنگری مسائل آموزش عالی در بحران کرونا ۳۶۴
- دکتر محمدرضا صبری و همکاران
- چالش‌های فراگیر در عرصه بالینی آموزشی درمانی در سال کووید ۱۹ ۴۱۱
- دکتر فریدون عزیزی
- تجارب حرفه‌ای استادان دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی اصفهان از
منظر نظام مراقبتی بیماری کووید-۱۹ ۴۳۰
- دکتر بهزاد شمس‌مورکانی و همکاران
- مسائل عمده داروسازی در بحران کرونا: بخش دارویی ۴۶۱
- دکتر میثم سیدی فر و همکاران
- مسائل عمده داروسازی در بحران کرونا: بخش واکسن ۴۹۵
- دکتر میثم سیدی فر و همکاران
- اثرات کووید-۱۹ بر نظام آموزش دندانپزشکی ۵۵۳
- دکتر سعید عسگری و همکاران
- اثرات کووید-۱۹ بر نظام ارائه خدمات دندان پزشکی ۵۸۲
- دکتر سعید عسگری و همکاران

- پاسخگویی و مسئولیت اجتماعی دانشگاه‌های علوم پزشکی در دوران کرونا..... ۵۹۰
 دکتر حسین ملک افضلی
- مدیریت جامع کووید ۱۹: یک مطالعه چند روشی کیفی در ایران ۶۲۱
 دکتر حمیدرضا خانکه و همکاران
- مسئولیت اجتماعی دانشگاه‌های علوم پزشکی در دوران پسا کرونا..... ۶۴۹
 دکتر سید حسن امامی رضوی
- تحلیلی بر کووید-۱۹ در ایران و جهان ۶۶۷
 دکتر حسین قناعتی و همکار
- کووید-۱۹ و سلامت روانی ۶۸۲
 دکتر علی فتحی آشتیانی و همکار
- چالش‌های نوپدید اخلاق پزشکی در مواجهه با کووید-۱۹..... ۷۲۲
 دکتر احسان شمسی‌گوشکی و همکاران
- قاعده نفی حرج و نقش آن در اعمال عبادی درمانگران در بخش کرونای بیمارستان .. ۷۴۹
 حجت الاسلام و المسلمین محمد حسین فلاح زاده و همکار

پیش گفتار

بسم الله الرحمن الرحيم

همه‌گیری ویروس کووید-۱۹ تهدیدها و فرصت‌های گسترده‌ای را برای نظام خدمات بهداشتی-درمانی و آموزش پزشکی در کشور به همراه داشته است. همچنین تحولات صورت گرفته در فضای کووید-۱۹ بخش‌های مهمی از فضای سیاسی، اقتصادی و اجتماعی کشور را با تحولات عمیقی روبرو کرده و پرسش‌های مهمی را در طیفی از مسائل مهم سلامت اعم از علمی، آموزشی، پژوهشی، سیاست‌گذاری اجتماعی و حتی مباحث فقهی و اخلاقی پیش روی دانشمندان قرار داده است.

بحرانی که برای بیش از یک سال بخش‌های مهمی از جهان را به چالش کشیده و همچنان نیز تهدید جدی برای ساختارها، ارزش‌ها و منافع‌های اساسی جوامع ایجاد می‌کند؛ مسئله تصمیم‌گیری در زمان محدود و تحت شرایط بسیار نامشخص را به امری عادی بدل کرده است. ناتوانی نظام‌های بهداشتی-درمانی جهان نسبت به مهار بیماری نشان داد که تمدن بشری و من‌جمله ساختار نظام‌های سلامت در بسیاری از کشورها از آمادگی لازم برای مواجهه با بحران‌های بزرگ برخوردار نیست.

در واکنش به شیوع ناگهانی ویروس، بسیاری از کشورها با تعطیلی کسب‌وکارها، ادارات و به‌خصوص حوزه آموزش عالی تلاش کردند از گسترش بیماری جلوگیری کنند. روندی که تأثیر گسترده‌ای بر جنبه‌های مختلف آموزش از جمله زیرساخت‌ها و نیروی انسانی، بسترهای یادگیری، آموزش‌های عملی و بالینی و شیوه‌های ارزشیابی داشته است. دانشجویان، استادان، دستیاران، کارکنان و اعضای هیئت‌علمی ناگزیر بخش مهمی از فعالیت‌های خود را به فضای مجازی منتقل کردند درحالی‌که در بسیاری از حوزه‌ها آمادگی لازم و بسترهای موردنیاز برای این کار وجود نداشته است و کسب توانایی و مهارت در برخی از ابعاد "بحر بالینی" از این طریق ناکامل است.

از سوی دیگر مسئله دارودرمانی در پاندمی کووید، دستورالعمل‌های دارویی، دسترسی و زنجیره تأمین و توزیع دارو و همچنین داروهای مؤثر در درمان و کنترل کووید-۱۹ از جمله

درعین حال به‌ویژه در ماه‌های نخست گسترش بیماری به چالش‌های مهمی در زمینه‌ی تقاضای القایی دامن زد و بستری برای چالش‌های اجتماعی را فراهم آورد.

درعین حال در مجموعه رخداد‌های مرتبط با این اپیدمی فعالیت‌های انسانی و خیرخواهانه نیز در جوامع بشری و به شکل بارز آن در کشور عزیزمان به منتهی ظهور رسید که از آن جمله می‌توان بر نقش کمک‌های مؤمنانه و خیرین عرصه سلامت و ساختارهای مربوطه ازجمله مجمع خیرین سلامت کشور تأکید نمود.

از نگاه بسیاری از پژوهشگران، این بیماری می‌تواند نقطه عطفی برای تجربه‌اندوزی در سطح ملی، منطقه‌ای و بین‌المللی فراهم کند و به تقویت بنیان‌های نظام سلامت و افزایش پایداری و تاب‌آوری جوامع در برابر پدیده‌های مشابه منجر شود. به‌ویژه با توجه به اینکه در بسیاری از کشورها، تجربه مقابله با بیماری‌های واگیر همچون سارس و مرس، کمک بسیار مؤثری برای مقابله با کووید-۱۹ و کاهش هزینه‌های اجتماعی-اقتصادی این همه‌گیری بوده است.

دکتر محمدحسین نیک‌نام

عضو پیوسته فرهنگستان علوم پزشکی

مرکز تحقیقات ایمونولوژی مولکولی

دانشگاه علوم پزشکی تهران

دکتر فریدون عزیزی

عضو پیوسته فرهنگستان علوم پزشکی

پژوهشکده علوم غدد درون ریز و

متابولیسم

دانشگاه علوم پزشکی شهید بهشتی